

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԼԸ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1964

Նոյեմբեր — Դեկտեմբեր

Թիւ 11 - 12

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

«ՀԱՐԱԻԱՅԻՆ ԿՈՂՄՆ ԱՇԽԱՐՀԻ»

Երուսաղէմի Հայոց Ամենապատիւ Պատրիարքը իր գահակալութեան չորրորդ տարուան վերջաւորութեան, այցելութեան ելաւ Սփիւոքի գաղութներուն: Պարագաներն ուզեցին որ Պատրիարքական առաջին նա-նապարհորդութիւնն ու այցելութիւնը ըլլայ «հարաւային կողմն աշխարհի» Հայութեան, ամենէն հեռաւոր Հայ գաղութներուն Արժանքինի, Պրագիլի և Մոնթէվիտէոյի:

Բարեպատեհ այս այցելութիւնը առիթ եղաւ որ ուշադրութիւնները լուսարձակուին գաղութներու վրայ՝ որոնք քիչ անգամներ խօսքի առարկայ կ'ըլլան մամուլի մէջ: Մինչդեռ վերոյիշեալ գաղութները բազմաթիւ պատնառներով և իրաւունքներով պէտք էր վաղուց նուաճած ըլլային հեռաւորութիւնները, մօտենալու մեր սրտին:

Աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած գաղութներէն, իր ներքին նկարագրով և ազգային դիմագծով՝ Հարաւային Ամերիկայի Հայութիւնը ամենէն աւելի նման է Միջին Արեւելեան մեր գաղութներուն: Նման այն աստիճան՝ որ կարծէք Պէյրութէն տակաւին նոր փրցուած կտոր մը ըլլար Պուէնոս Այրէսի Հայութիւնը, և Հալէպէն նոր հասած ըլլար՝ Սան Բաւոյի գաղթականութիւնը. Հայու նոյն տիպարները, լարուած ազգային նոյն մտահոգութիւններով, խմբուած եկեղեցական նոյն մթնոլորտին մէջ և կրթական նմանօրինակ հաստատութիւններու շուրջ, հարազատ մասեր մեր արիւնին և միսին:

Այսպիսի Հայութիւն մը միայն կրնար յանուն իր տոհմիկ զգացումներուն բացառիկ պատիւով ընդունիլ բարձրաստիճան հիւրը, որ կու գար ոչ միայն հաւատքի մայրաքաղաքէն և օծեալ երկրի սրբութիւններէն, այլ նաեւ ազգային հպարտութեան այն խարիսխէն, որ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանն է, իր դիրքով և իրաւունքներով: Բազմութիւնը որ լեցուցած էր Պուէնոս Այրէսի օդակայանը, փաստն եղաւ տոհմային այն ազնիւ և հարազատ շունչին, որ մեր ժողովուրդին յարգանքի ազնիւ տուրքն է եղած միշտ իր եկեղեցիի պետերուն և ազգային երախտաւորեալներուն նկատմամբ:

Պէտք չկար այցելելու եկեղեցիներն ու դպրոցները, գիտնալու համար թէ հեռաւոր Երուսաղէմով խանդավառուիլ և մեր եկեղեցւոյ իշխանաւորը պատուել գիտցող ամբոյսները, իրենց բնակարաններէն առաջ, բարձրացուցած են իրենց հոգիին և սրտին տունը՝ հոն անմար պահելու համար իրենց հաւատքն ու գիրը:

Եւ սակայն, անակնկալներու այս երկրին մէջ, անակնկալ մը եղաւ նոյսուքիւնն ու պատկառելիութիւնը Պուէնոս Այրէսի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին, ուր առաջնորդուեցաւ Պատրիարք Սրբազանը: Հայկական հարագատ կաթուղիկէն, ձօնուած հաւատքի Լուսաւորիչին, քարացած աղօթք մը ինչպէս: Գեղեցիկ է արդարեւ Պուէնոս Այրէսի Աթոռանիստ Մայր Տանարը իր կառոյցով և ներքին անշօշափելի պարունակութեամբ:

Այլապէս գեղեցիկ է նաեւ յարակից սրահը՝ այնքան թելադրական իր անունով՝ ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՆ: Հայկական կեանքի բազմերես արտայայտութիւնները կազմող բոլոր կազմակերպութիւններուն, եկեղեցական, երիտասարդական, հայրենակցական, կուսակցական, մշակութային և դպրոցական կեանքի կեդրոնն է ան, բառին ամբողջ իմաստով: Որովհետեւ Արտասահմանի իրականութեան մէջ, Պուէնոս Այրէսի մէջ միայն Հայը մէկ կեդրոն ունի, ուր կը միանան Ազգին բոլոր ուժերը գործակցութեան և ներդաշնակութեան գեղեցիկ նիգի մը մէջ:

Պուէնոս Այրէսի Հայ համայնքը, Հաբաւային Ամերիկայի մեծագոյնը իր թիւով, գտած է գաղտնիքը գաղափարական տարակարծութիւնները ենթարկելու գաղութի հասարակաց շահերուն, փոխանակ ենթարկուելու անոնց: Հայց. Առաքելական եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեանց Կեդրոնական Վարչութիւնը, ղեկավար բարձրագոյն մարմինը, իր մէջ առած է Ազգին բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչները անխտիր և ստեղծած՝ անվիճելի հեղինակութիւն մը: Երեւոյթ մը, որ կը մնայ, դժբախտաբար, եզակի Արտասահմանեան մեր իրականութեան մէջ, պատիւ բերելով Արժանքի մահաշուքին:

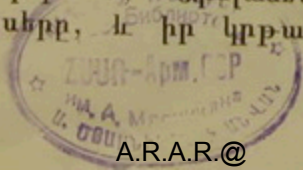
Եւ ասիկա, մեծաւ մասամբ, շնորհիւ պատկառելի և իմաստուն այն անձնաւորութիւններուն, որոնք իրենց հեղինակութիւնը ի սպաս դրած են, երկար տարիներէ ի վեր, Հայկական կեանքը ամբողջական գործակցութեան կեանքի մը վերածելու սրբազան առաքելութեան:

Կ'ակնարկենք Կեդրոնական Վարչութեան Ատենապետ Պրն. Արմէն Պերկամալիի և Պրն. Գէորգ Սարափեանի նման անձնաւորութիւններու, որոնք ամուր ձեռքերով բռնած են մեր ազգային կեանքի կշիռը Պուէնոս Այրէսի մէջ:

Շնորհիւ համերաշխ մթնոլորտին, գաղութին ուժերը, տարօրինակ պրկումով մը, վեր բռնած են նաեւ դպրոցը: Թափը, որով կը տարուի դպրոցաշինութիւնը, լաւագոյն գրաւականն է որ երէկուան երագները այսօրուան իրականութիւնն ու վաղուան ապահովութիւնը ըլլան:

Առաջնորդարանին կից՝ Արսլանեան Ազգային Վարժարանը իր նոր շէնքով և ամէն տարի զինք շրջապատող շէնքերու կցումով, պատկառելի հաստատութեան մը հասնելու ամէն վստահութիւն կը ներշնչէ:

Նիւթական ապահովութեան կորնած, Արսլանեան Վարժարանը արժեցուցած է իր վրայ դրուած յոյսերը, և իր կրթական ու դաստիա-

բակչական մակարդակով Սփիւռքի մեր լուսագոյն կրթարաններէն ոչինչով կը մնայ վար: Հայկական և Արժանք-ինքնան կրթական ծրագիրներու ներդաշնակ գուգրնթացութեամբ, վարժարանը իր աշակերտութեան կը ջամբէ: Մանկապարտէզի և Նախակրթարանի կրթութիւն մը, որ մէկ կողմէն կը զինէ գայն երկրի պայմաններուն համաձայն, և միւս կողմէն կը լեցնէ անոնց հոգին Հայկական հիմնական կրթութեան մը բարիքներով: Լեզուն, գրականութիւնը և պատմութիւնը պարզ դասընթացներէ անդին, դպրոցին ապահոված են Հայկական համակրելի մթնոլորտի մը ամբողջ ջերմութիւնը:

Խանդավառիչ է երիտասարդ ուսուցչական կազմին և դպրոցի տեսուչ՝ Հոգժ. Տ. Յարութիւն Ծ. Վրդ. Մուշեանի նուիրումութիւնը, և դպրոցական գործի մէջ ձեռք բերուած տարիներու փորձառութիւնը անգամ մը եւս փաստը կու տայ թէ «մարդ է որ գործէ գերկիր»: Եւ թող ներուի այստեղ արդար գոհունակութեամբ արձանագրել որ Յարութիւն Ծ. Վարդապետը, մեր միաբանը, երուսաղէմի այն բազմաթիւ եկեղեցականներէն է, զորս տասնամեակներէ ի վեր Հայ երուսաղէմը առաքած է աշխարհի չորս ծագերուն, հոգալու համար գաղութներու հոգեւոր և կրթական մատակարարութիւնը:

Այլապէս միտքարական է և հիացում առքելու չափ տպաւորիչ՝ Խրիմեան վարժարանը, իր ազգային մթնոլորտով: Սեփէրեանի մեկենասութեամբ կառուցուող շէնքը շուտով պիտի գայ ամբողջացնելու Խրիմեան վարժարանը իր նիւթական և կրթական ամբողջական սարուածով: Արսլանեան վարժարանը քաղաքի կեդրոնին մէջ, իսկ Սեփէրեան վարժարանը գետին միւս կողմը, ժողովրդային այն քաղաքսին մէջ ուր հաւաքուած հոծ Հայութիւնը իր «Հայ Կեդրոն»ը կը նկատէ «Խրիմեան» այս յարկը, երկու բեռներն են Պուէնոս Այրէսի մշակութային և կրթական կեանքին:

Դպրոցներու կողքին, Հարաւային Ամերիկայի մեր գաղութներուն մէջ ուշագրաւ են նաեւ բազմաթիւ միութիւններու, յանձնախումբերու և մամուլի բազմատեսակ գործունէութիւնները, որոնք գաղութի կեանքը կ'երանգաւորեն իր բոլոր երեսներուն վրայ:

Եւ անոնց բոլորի համերաշխ գործակցութեան ետին կայ անտարակոյս քաղցր անձնաւորութիւնն ու իմաստուն կեցուածքը Կաթողիկոսական Պատուիրակ Գերշ. Տ. Բաբգէն Ս. Արքեպս. Ապատեանի, որ յաջողած է իր անձին համակրելիութիւնը կեդրոն ընել, իրարու հետ հաշտ պահելու այլապէս այլամերժ այն ձգտումները, որոնք Հարաւային Ամերիկայի Առաջնորդարանը բարձրացուցած են համագգային կեդրոնի մը հեղինակութեան:

Գերաշնորհ Տ. Բաբգէն Արքեպս. Ապատեանը, որուն քահանայութեան 25-ամեակը տօնուեցաւ Պուէնոս Այրէսի մէջ, ի ներկայութեան և նախագահութեան Ամենապատիւ Պատրիարք Սրբազանին, որ իր ուսուցիչը եղած է և իրեն կապուած սերտ բարեկամութեամբ, մին է մեր այն

եկեղեցականներէն, որ իր ֆաղցրամտութեամբ և իմաստուն վարչագիտութեամբ գիտէ անխտրական ըլլալ, շահելու համար բոլորի համակրանքը և ատով պարտադրելու իր եկեղեցականի հեղինակութիւնը բոլորին:

Իր թեմական, ազգային և կրթական կազմակերպութիւններով, Հարաւային Ամերիկայի Հայութիւնը այսօր մեր ամենէն ուշագրաւ և կենսունակ գաղութներէն մին է: Կամֆի և աշխատութեան ցեղային բարի յատկութեան շնորհիւ, գաղութը այսօր իր մէջ կը հաշուէ ոչ միայն նիւթական պատկառելի արժէքներու տիրացած բազմաթիւ անհատներ, այլ նաեւ անոր բարոյական և մտաւոր մտահոգութիւններով տոգորուած անձնատրութիւններ, որոնք հաւատարիմ իրենց ցեղի մեծ աւանդութիւններուն, կ'ընեն իրենց կարելին՝ օժտելու տեղւոյն Հայութիւնը կրօնական և կրթական հաստատութիւններով, արծարծ և տեսական պահելու Հայ հոգին հեռաւոր այդ ափերուն վրայ:

Ամեն. Պատրիարք Սրբազանին այցելութիւնը առիթ եղաւ որ տեղւոյն Հայութեան մէջ ինքնաբերաբար արթննայ Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան իրենց ազգային տուրքը տալու զգացումը:

Պուէնտ Այրէսի, Սան Բաւոյի և Մոնթեվիտէոյի մէջ կազմուեցան յատուկ յանձնախումբեր, Ս. Յարութեան Տաճարի համազգային հանգանակութեան յաջող ընթացքը շարունակելու համար Հարաւային Ամերիկայի մէջ:

Ինքնաբույս և իշխանավայել մղումով մը, ամէն գաղութի մէջ գտնուեցան ղեկավար ազգայիններ, որոնք հանգանակութեան սկզբնաւորութիւնը վերածեցին մեծ յաջողութեան մը:

Հիւսիսային Ամերիկայի ծանօթ առատաձեռնութեան և մեր համազգային կարիքներուն անխտրականօրէն հասնող գաղութին չափով եղաւ Հարաւային Ամերիկայի արդիւնքը, ինչ որ անգամ մը եւս կը փաստէ թէ ամէն երկինքի տակ նոյնն է Հայը իր ազգային զգացումի ջերմութեան և գոհողութեան ոգիի մեծութեան մէջ: Տակաւին մի քանի տասնեակներ առաջ հացի և երդիքի կարօտ գաղթականութիւնները գաղութներ են այժմ, ուր անած բարիքը կը բաշխուի անձերէն վեր՝ Ազգային այն ամբողջութեան, որ ովկէանոսներէն ու տարածութիւններէն վեր ձեռք ձեռքի կը հասցնէ ներքին այն խոր գիտակցութեամբ՝ թէ հեռաւորութիւնները անգոր են Հայկական ամբողջութիւնը կտրատելու մեր զգացական աշխարհէն ներս և համազգային կարիքներուն դիմաց: Ըլլանք Ամերիկաներու, Եւրոպաներու կամ Ասիաներու մէջ, մէկ Ազգ ենք՝ որքան ատեն որ մեր ազգային զգացումը գիտէ նուանել անջրպետներն ու միաձուլել մեր զգացումները հաւաքական գիտակցութեան մը մէջ:

Խորապէս զգացուած այդ գիտակցութիւնը ենթահողն է Հարաւային Ամերիկայի կեանքին և պիտի չգարմանանք որ նոր նուաճումներով և գօտեպինդ յառաջդիմութիւններով սփռուեցանք մեզ:

«Օրհնեսցի, պահպանեսցի և նախախնամեալ պահեսցի հարաւային կողմն աշխարհի...»: